

Utbildningsplan, handledarutbildning i färdighetsträning vid autism

Syfte

Syftet med utbildningen är att deltagarna ska tillägna sig kunskaper i tillämpad beteendeanalys (TBA) och färdigheter för att kunna handleda i färdighetsträning för barn och ungdomar med autism inom olika verksamheter som habilitering, LSS, anpassad grundskola och förskola.

- Utbildningen omfattar forskning och praktik kring tillämpad beteendeanalys, mångsidiga intensiva insatser och riktade insatser för barn och ungdomar med autism.
- Inlärningsteori kopplas till metoder från TBA som till exempel förstärkning, promptning, uppgiftsanalys, kedjning, shejping, funktionell kartläggning samt olika inlärningsformat som naturalistisk träning (Natural Environment teaching och incidental teaching) och bordsträning (Discrete Trial Teaching).
- Inlärningsteori och metoder från TBA beskrivs på ett tillgängligt, konkret och användbart sätt under föreläsningarna för att deltagarna ska få exempel på hur man kan handleda kring målgruppen.
- Deltagarna får lära sig evidensbaserad handledning (behavior skills training/BST) för att öka tränarfärdigheter hos omgivningen kring barnet.
- Utbildningen beskriver strategier för att bygga en god relation samt en tydlig och hållbar vardag för målgruppen. Strategierna kopplas sedan till färdighetsträning. Program för inlärning beskrivs med en tonvikt på att lära individen att begära saker och aktiviteter samt hur man kan utveckla en funktionell kommunikation. Andra områden som tas upp är successivt närmande gentemot situationer som undviks, färdighetsträning vid problembeteenden och träning för att öka barnens färdigheter inom självständig sysselsättning, tal- och språk samt inom lek och samspel.

Lärandemål

Efter slutförd utbildning har deltagaren kunskap och förståelse om:

- hur svårigheter relaterade till autism påverkar individens livskvalitet.
- olika anpassningar och typer av färdighetsträning samt hur man kan göra informerade avvägningar kring vilken typ av insatser individen behöver.

- värdering av insatsers sociala validitet utifrån mål, metod och utfall.
- begrepp från inlärningsteori och TBA samt dess betydelse för barn och ungdomar med autism.

Efter slutförd utbildning har deltagaren utökade färdigheter och förmågor för att:

- arbeta med riktade insatser för barn och ungdomar med autism. Till exempel använda förstärkning, prompting och "skapande av kommunikationstillfällen" för att till exempel lära ett barn att begära aktiviteter, att med uppgiftsanalys lära ett barn att närma sig situationer som tidigare undvikits eller klara av vardagsaktiviteter.
- handleda barnets omgivning på ett effektivt sätt, främst utifrån beteendearbetad handledning (Behavioral Skills Training, BST).
- formulera behandlingsplaner med verktyg från TBA som är anpassade till barnets situation.

Avsedd specialitet

Kursen är avsedd som fördjupning inom pedagogisk psykologi och funktionshindrens psykologi.

Evidensbaserad psykologisk praktik (EBPP)

Samverkan med klienten kring uppdraget

Utbildningen ger deltagaren kunskap och färdigheter kring konkreta mål, social validitet, livskvalitet och forskningsläge för individer med autism och utvärdering av insatser. Detta möjliggör att i dialog skapa ett tydligt uppdrag i förhållande till individen med autism och deras omgivning. Deltagarna kommer att få en systematik för att bedöma färdigheter hos barn med autism genom att undersöka om barnet kan olika grundläggande kommunikativa färdigheter. Problembeteendens förhållande till kommunikativa färdigheter betonas.

Forskningsbaserad kunskap

Utbildningen ger en god översikt kring det aktuella forskningsläget kring olika typer av vanliga utmaningar för individer med autism, interventioner för att adressera dessa och dess koppling till självständighet, trygghet och livskvalitet. Kursen bygger på principer för grundforskning kring beteendeanalys, men främst tillämpad forskning kring färdighetsträning för individer med autism. De pedagogiska strategierna, som t.ex. prompting, alternativa kommunikationssätt, discrete trial training, förstärkning och visuellt stöd, har gott forskningsstöd som visar att de kan

påverka beteenden och färdigheter hos barn och ungdomar med autism inom många olika livsområden (Steinbrenner, 2020).

Värdering av kunskap

Deltagarna får reflektera kring forskningsstödet relevans för individens specifika situation för sin examinerande behandlingsplan. Detta görs med fokus på individualiserad intervention, inklusive individualiserad uppgiftsanalys, individualiserade naturliga förstärkare och individens samt nätverkets upplevelser.

Gå igenom för- och nackdelar med olika insatser

Dialogen kring både uppdrag och insats, som examineras som del i behandlingsplan, innebär dels genomgång av för- och nackdelar med olika strategier med individens nätverk och i applicerbara fall även med barnet/ungdomen med autism. I många fall kan inte individen förstå eller besvara sådan information och i sådana fall betonas lyhördhet för barnets/ungdomens reaktioner vid insatserna.

Genomföra handledning med kontinuerlig uppföljning

Kursens upplägg innefattar att en handledningsinsats för målgruppen planeras, utförs och utvärderas med hjälp av en behandlingsplan. Problemlösning och korrigerande av insatserna sker vid varje handledningsmöte med nätverket, och utgår i stor utsträckning från beteendearbetad handledning. Under handledningen jobbar nätverket med individen med direkt återkoppling från handledaren. Handledaren bedömer både nätverkets användning av strategier och individens reaktioner och färdighetsutveckling. Beteendearbetad handledning har i studier visat sig fungera för att lära ut konkreta strategier och består både av att beskriva hur en färdighet går till, visa den och sedan öva på den med återkoppling (Behavior Skills Training, BST) (Parsons, Rollyson Reid, 2012).

Utvärdering av avslutad insats med syfte att förbättra arbetet

Deltagarna får kunskaper kring utvärdering av TBA-insatser utifrån effekt och social validitet. Detta görs med mätbara konkreta mål som definierats innan insatsen och som sedan utvärderas i slutet av insatsen. Handledaren intervjuar även barnets omgivning och (i tillämpliga fall) individen kring insatsens sociala validitet.

Upplägg

- Utbildningen består av fem utbildningsdagar på plats.
- Under föreläsningarna används Mentimeter vilket är en metod för att skapa aktivt deltagande.
- Grupphandledning och arbete i grupper förekommer.
- Deltagarna får under utbildningen och mellan tillfällena arbeta med egna behandlingsplaner som tillämpas med ett riktigt fall. Nedslag i olika behandlingsplaner görs löpande under grupphandledning. Vid sista tillfället redovisas behandlingsplaner i grupp och en tentamen genomförs.

Förkunskapskrav

En förutsättning för utbildningsdeltagande är att psykologen har en yrkesverksamhet som innebär handledning kring barn eller ungdomar med autism samt har ett ärende att utgå ifrån.

Bedömning och villkor för genomförande

Uppfyllt utbildningsresultat (minst 7 av 9 poäng, varav minst 1,5 p på tenta och minst 1,5 p på behandlingsplan) baseras på tentamensresultat, behandlingsplan samt närvaro under utbildningsdagarna.

Poängsättning:

- Tentamen, 20 frågor (max 2 standardiserade poäng).
  - Flervalstentamen kring:
    - TBA-begrepp
    - Komponenter i beteendeorienterad handledning
    - Funktionell kartläggning
    - Functional Communication Training
    - Inlärningsformat
    - Toleransträning
- Behandlingsplan utformas under utbildningens gång och lämnas in på sista utbildningsdagen. Den bedöms utifrån kriterier för uppgiften (max 2 poäng).
  - Kriterier:
    - Behandlingsplanen innehåller ett SMART definierat mål och en SBK-modell som tydligt visar hur färdighetsträningen ska utföras (0,5p)
    - Målet har resonemang kring koppling till livskvalitet (0,5p)

- Forskningsbaserad motivation till interventionens lämplighet för färdigheten (0,5p)
- Användande av individualiserade naturliga förstärkare alternativt individualiserade konstruerade förstärkare med resonemang kring varför naturlig förstärkare är olämpligt (0,5p)
- Deltagande vid alla tillfällen (max 5 poäng).
- Kompletteringsuppgifter (1 poäng per uppgift) vid utebliven närvaro på utbildningsdagar erbjuds och är frivilliga.

- Närvaro på minst 4 av 5 tillfällen krävs oavsett komplettering

Omfattning och schema

Fem utbildningsdagar (9.00-16.00 varje tillfälle) på plats. Vilket ger 30 lärarledda undervisningstimmar. Utöver det tillkommer inläsning av litteratur samt utformning av en behandlingsplan mellan tillfällena.

Dag 1: Introduktion till utbildningen. Autism och livskvalitet. Effektforskning om färdighetsträning. Grundläggande begrepp från TBA. Strategier för att öka relationer, hållbarheten och tydligheten kring ett barns direkta sammanhang. Beteendeorienterad handledning. Dag 2: Social validitet kring val av färdigheter att öva, uppgiftsanalys, beteendedimensioner, mätbarhet, generalisering samt att sätta mål utifrån system som SMART (Specifikt Mätbart Acceptabelt Realistiskt Tidsbesämt) och GAS (Goal Attainment Scale).

Dag 3: Social validitet kring metod. Tränarfärdigheter: SBK och prompt. Grundläggande kommunikation och samspel samt självständig sysselsättning. Arbete med behandlingsplan.

Dag 4: Öva på beteendeorienterad handledning. Över- och underskott, funktionell kartläggning och funktionell kommunikationsträning inklusive väntaträning. Gradvis närmande av undvikandesituationer. Imitationsträning samt träning av självständig sysselsättning. Träning på att navigera forskning för evidensbaserad praktik vid autism.

Dag 5: Tentamen. Redovisning av behandlingsplaner i grupper samt inlämning av dem. Utvärdering av utbildningen.

Litteraturlista

- Ala'i-Rosales, S., Cihon, J. H., Currier, T. D. R., Ferguson, J. L., Leaf, J. B., Leaf, R., McEachin, J., & Weinkauff, S. M. (2019). The Big Four: Functional

Assessment Research Informs Preventative Behavior Analysis. *Behavior Analysis in Practice*, 12(1), 222–234.

- Gale, C. M., Eikeseth, S., & Klintwall, L. (2019). Children with Autism show Atypical Preference for Non-social Stimuli. *Scientific Reports*, 9(1), 10355.
- Hume, K., Steinbrenner, J. R., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., Szendrey, S., McIntyre, N. S., Yücesoy-Özkan, S., & Savage, M. N. (2021). Evidence-Based Practices for Children, Youth, and Young Adults with Autism: Third Generation Review. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 51(11), 4013–4032. <https://doi.org/10.1007/s10803-020-04844-2>
- Karlsson, P. (2010). Beteendestöd i vardagen: handbok i tillämpad beteendeanalys. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.
- Mason, D., McConachie, H., Garland, D., Petrou, A., Rodgers, J., & Parr, J. R. (2018). Predictors of quality of life for autistic adults. *Autism Research*, 11(8),
- Parsons, M. B., Rollyson, J. H., & Reid, D. H. (2012). Evidence-based staff training: A guide for practitioners. *Behavior Analysis in Practice*, 5(2), 2–11.
- Rasmussen, T. & Strömberg, O. (2022). Barn med autism: en handledarguide för grundläggande färdighetsträning: SBK-modellen. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.
- Tiger, J. H., Hanley, G. P., & Bruzek, J. (2008). Functional Communication Training: A Review and Practical Guide. *Behavior Analysis in Practice*, 2003, 16–23
- Vasilopoulou, E., & Nisbet, J. (2016). The quality of life of parents of children with autism spectrum disorder: A systematic review. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 23, 36–49. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2015.11.008>

Referenser

Steinbrenner, J. R., Hume, K., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., Szendrey, S., & McIntyre, N. S. (2020). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with autism. *Evidence-Based Practices for Children, Youth, and Young Adults with Autism. The University of North Carolina at Chapel Hill, Frank Porter Graham Child Development Institute, National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice Review Team.*, 1–140.

Parsons, M. B., Rollyson, J. H., & Reid, D. H. (2012). Evidence-Based Staff Training: A Guide for Practitioners. *Behavior Analysis in Practice*, 5(2), 2–11. <https://doi.org/10.1007/BF03391819>

Kursledare och föreläsare

Tobias Rasmussen är leg. psykolog utbildad vid Stockholms universitet. Efter examen 2011 har han jobbat med beteendeanalys i olika verksamheter:

Autismcenter för småbarn, Stockholms Stad PLUS, KBT-gruppen, Academedia och Banyan Center, Psykologpartners. Han har erfarenhet av att handleda pedagoger och föräldrar inom intensiva insatser för småbarn med autism, att arbeta som skolpsykolog och att utbilda och handleda inom föräldrastöd.

Tobias sitter också i styrelsen för Svenska föreningen för beteendeanalys (SWABA). Tobias är medförfattare till böckerna Barn med autism samt Vänskap, skola, familjeliv.

Oscar Strömberg är certifierad beteendeanalytiker (BCBA) och leg. logoped examinerad från Umeå universitet 2015. Han har också en masterexamen i specialpedagogik med inriktning autism och TBA från Stockholms universitet, 2021. Han har jobbat på Autismcenter för Små barn i Stockholm och Banyan Center, Psykologpartners med både intensiva och riktade insatser för små barn med autism.

Förutom sin tjänst på CBA jobbar Oscar som specialpedagog inom Stockholms stad, skolområde Järva. Där handleder Oscar utifrån TBA och positivt beteendestöd (PBS) inom grundskolan och i den anpassade grundskolan. Oscar är medförfattare till boken Barn med autism.

Examinator

Examinator är Niclas Almén, filosofie doktor i psykologi, leg. psykolog, leg. psykoterapeut och specialist i klinisk psykologi.